

Аналітична записка

**Підвищення прозорості
та протидія корупції**

Корисні копалини «Зеленого переходу» України

Загальна інформація про країну та поточна ситуація в сировинному секторі

Мінеральна сировина є основою існування сучасної людини, оскільки використовується у виробництві незамінних предметів побуту та технічного обладнання (сталь, кольорові метали тощо). Крім того, деякі види сировини (літій, нікель, кобальт, марганець і графіт) є важливими компонентами «зелених» технологій і мають вирішальне значення для пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них. Залежно від країни, уряди та політики можуть розглядати цю сировину як «критичну сировину», «стратегічну мінеральну сировину» (СМС) або «критичну мінеральну сировину» (КМС).

Дійсно, у науково-технічних публікаціях відсутня узгодженість у використанні термінів «критичний» і «стратегічний», що призводить до непорозуміння і, можливо, спотворення інформації. Те, які матеріали вважати критичними, значною мірою залежить від пріоритетів і цілей країни, що проводить оцінювання. Тому якщо використовуються терміни «критичний» і «стратегічний», вони повинні бути чітко визначені і не мають застосовуватися поза контекстом. «Критичні матеріали» – це широкий термін, що стосується сировини, яка не має життєздатних замінників за допомогою сучасних технологій, від імпорту якої залежить більшість країн-споживачів і постачання якої залежить від одного або кількох виробників, тоді як «стратегічні матеріали» – це ті, що необхідні для оборони країни [1]. Після визначення критичної сировини країни, як правило, впроваджують стратегії, спрямовані на диверсифікацію її постачання, розробку замінників та покращення повторного використання і переробки критичної сировини. Коли йдеться про стратегічні матеріали, внутрішня політика країни зазвичай зосереджується на зменшенні та унеможливленні залежності від іноземних джерел.

Сталий розвиток мінерально-сировинного комплексу має бути надзвичайно важливим для України. По-перше, це життєво важлива передумова для досягнення енергетичної незалежності та розвитку зеленої енергетики в Україні, що є одним із ключових пріоритетів Плану відновлення України[2]. По-друге, зважаючи на наявність достатньої кількості корисних копалин в Україні, очікується, що цей сектор відіграватиме вирішальну роль у відновленні країни після закінчення війни. Зокрема, сектор має забезпечити постачання будівельних матеріалів для відбудови об'єктів матеріальної інфраструктури. По-третє, розвиток виробництва певних видів сировини (літій, алюміній, ванадій, мідь тощо) має важливе значення для посилення безпекових можливостей національної оборонної промисловості. Також розвиток сировинних галузей сприятиме зміцненню незалежності та економічному зростанню нашої країни. Оскільки світовий попит на критично важливу сировину зростає, Україна може скористатися цією можливістю. Завдяки багатству природних ресурсів наша країна може стати одним із ключових європейських постачальників критично важливих мінералів.

Нещодавно Forbes Україна оцінив вартість українських корисних копалин у \$14,8 трлн, де із загальної вартості корисних копалин 62% припадає на вугілля, 14% – на залізну руду, на кожний з інших активів припадає менше 5% [3]. Загальна кількість корисних копалин становить 111 мільярдів тонн¹.

¹ Ibid

Джерело: Forbes Ukraine

У 2020 році група експертів під егідою Європейської Комісії провела дослідження щодо Переліку критичної сировини ЄС та опублікувала свій фінальний звіт, в якому сировина, що вважається критичною в Європі, була згрупована відповідно до її характеристик². Нижче наведено таблицю сировини, що включає окремі та згруповані матеріали на основі Фінального звіту щодо Переліку критичної сировини ЄС (2020).

Промислові та будівельні корисні копалини	заповнювачі, барит, бентоніт, борати, діатоміт, польовий шпат, плавиковий шпат, гіпс, каолінова глина, вапняк, магнезит, природний графіт, перліт, фосфорити, фосфор, калій, кварцовий пісок, сірка, тальк
Залізо та феросплавні метали	хром, кобальт, марганець, молібден, нікель, ніобій, тантал, титан, вольфрам, ванадій
Дорогоцінні метали	золото, срібло та метали платинової групи (іридій, паладій, платина, родій, рутеній)
Рідкоземельні метали	Важкі рідкісні землі (диспрозій, ербій, європей, гадоліній, гольмій, лютецій, тербій, тулій, ітербій, ітрій); легкі рідкісні землі (церій, лантан, неодим, празеодим і самарій); скандій

2 The first assessment was conducted in 2011. Based on the assessment, the first list of CRMs was published the same year.

Інші кольорові метали	алюміній, сурма, миш'як, берилій, вісмут, кадмій, мідь, галій, германій, золото, гафній, індій, свинець, літій, магній, реній, селен, металевий кремній, срібло, стронцій, телур, олово, цинк, цирконій
Біоматеріали та інші матеріали	натуральна коркова деревина, натуральний каучук, натуральна тикова деревина, сапелева деревина, коксівне вугілля, водень і гелій

Аналіз геологічних та економічних даних, наданих українськими державними органами та джерелами ЗМІ, показав, що Україна має значні запаси промислових та будівельних матеріалів, феросплавів, кольорових металів, деяких рідкісноземельних елементів та деяких інших матеріалів (зокрема, коксівного вугілля), які включені до Списку критичної сировини Європейського Союзу 2020 року [4].

Нижче наведено список критичної сировини ЄС 2020 року (актуальний на сьогодні)[5].

Сурма	Гафній	Фосфор
Барит	Важкі рідкісноземельні елементи	Скандій
Берилій	Легкі рідкісноземельні елементи	Кремній
Бісмут	Індій	Тантал
Борат	Магній	Вольфрам
Кобальт	Природний графіт	Ванадій
Коксівне вугілля	Натуральний каучук	Боксит
Плавиковий шпат	Ніобій	Літій
Галій	Метали платинової групи	Титан
Германій	Фосфоритне борошно	Стронцій

Опис таблиці №1: Зеленим виділено матеріали, доступні в Україні.[6] Елементи, позначені жовтим кольором, перебувають під грифом «секретно» згідно з наказом Служби Безпеки України від 23 грудня 2020 року №383, тому офіційних і підтверджених даних про них немає. Запасів натурального каучуку в Україні не виявлено. Тому цей елемент виділено червоним кольором.

З огляду на вищезазначене, виходить, що Україна має запаси 24 із 30 видів сировини, які за оцінкою 2020 року вважаються критично важливими для Європи³. Отже, ми вже могли реалізувати видобуток та постачання 24 елементів, які вважаються

³ Fourth technical assessment of critical raw materials for the EU, based on the methodology developed by the European Commission in cooperation with the Ad hoc Working Group on Defining Critical Raw Materials (AHWG) 5 in 2017

критично важливими для Європи. Однак досі мало уваги приділялося тому, щоб чітко визначити, яким чином розробка цих мінеральних ресурсів може сприяти економічному зростанню в Україні. Крім того, Україна досі не визначила, які матеріали слід вважати критично важливими, а які – стратегічними для нашої країни, а також які критерії «критичності» або «стратегічної важливості» слід застосовувати. Указом Президента України від 23 липня 2021 року №306/2021 затверджено перелік корисних копалин, що мають стратегічне значення для сталого економічного розвитку і оборони України. [7] Однак до цього часу громадянам України не відомо, яка оцінка була застосована для визначення стратегічної важливості затверджених корисних копалин та чому родовища корисних копалин, що мають стратегічне значення, повинні бути розподілені для використання на умовах угод про розподіл продукції.

У 2023 році було представлено нове дослідження критичної сировини для ЄС. [8] У дослідженні наведені результати п'ятої технічної оцінки 2023 року критичної сировини для ЄС. Ця технічна оцінка є складовою частиною законодавчого пакету Пропозиції щодо Регламенту Європейського Парламенту та Ради, що встановлює рамки для забезпечення безпечного та сталого постачання критичної сировини та вносить зміни до Регламентів (ЄС) 168/2013, (ЄС) 2018/858, 2018/1724 та (ЄС) 2019/1020 від 16 березня 2023 року (далі – Проект Регламенту ЄС щодо забезпечення сталого постачання критичної сировини). Останній встановлює нові методології для визначення стратегічної та критичної сировини ЄС. [9]

На основі тих самих груп сировини, які були виділені у Фінальному звіті щодо Переліку критичної сировини ЄС (2020), оцінка показала, що мідь (група «Інші кольорові метали») та нікель (група «Залізо та феросплави») не відповідають пороговим значенням КМС, але включені до переліку КМС як стратегічна сировина згідно із законом про критичну сировину. Було оцінено чотири нові матеріали, а саме: неон, криптон, ксенон та лісоматеріали, які належать до групи «Біологічні та інші матеріали». Металевий титан оцінювався на додаток до титану (обидва представляють групу «Залізо та феросплави»). Алюміній та боксити (група «Інші кольорові метали») були об'єднані з міркувань узгодженості. Нижче наведено порівняльну таблицю переліку критичної сировини ЄС 2020 року та пропозиції до Регламенту Закону про критичну сировину:

№.	Список критичної сировини ЄС (2020)	Пропонований перелік критичної сировини ЄС (2023)
1.	Сурма	Сурма
2.	Барит	Миш'як
3.	Берилій	Боксит
4.	Бісмут	Барит
5.	Борат	Берилій
6.	Кобальт	Бісмут
7.	Коксівне вугілля	Бор / Борат
8.	Плавииковий шпат	Кобальт

9.	Галій	Коксівне вугілля
10.	Германій	Мідь
11.	Гафній	Польовий шпат
12.	Важкі рідкісноземельні елементи	Плавиковий шпат
13.	Легкі рідкісноземельні елементи	Галій
14.	Індій	Германій
15.	Магній	Гафній
16.	Природний графіт	Гелій
17.	Натуральний каучук	Важкі рідкісноземельні елементи
18.	Ніобій	Легкі рідкісноземельні елементи
19.	Метали платинової групи	Літій
20.	Фосфатна порода	Магній
21.	Фосфор	Марганець
22.	Скандій	Природний графіт
23.	Кремній металевий	Нікель – батарейного класу
24.	Тантал	Ніобій
25.	Вольфрам	Фосфоритне борошно
26.	Ванадій	Фосфор
27.	Боксити	Метали платинової групи
28.	Літій	Скандій
29.	Титан	Кремній металевий
30.	Стронцій	Стронцій
31.		Тантал
32.		Титан металічний
33.		Вольфрам
34.		Ванадій

Опис таблиці №2: Елементи, виділені сірим кольором праворуч, пропонується вилучити з переліку КМС ЄС до 2023 року. Зеленим кольором виділено матеріали, які

доступні в Україні [10]. Елементи, позначені жовтим кольором, мають гриф «таємно» згідно з наказом Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року №383. Відповідно, офіційних та підтверджених даних про них немає.

Незважаючи на необхідність проведення додаткових досліджень щодо наявності в Україні шести нових запропонованих корисних копалин, порівняльна таблиця показує, що на основі досліджень, проведених щодо переліку корисних копалин ЄС 2020 року, Україна отримує левову частку (щонайменше 23) запропонованих матеріалів для включення до переліку корисних копалин ЄС 2023 року.

Натуральний каучук, який належить до групи «Біологічні та інші матеріали», пропонується вилучити з П'ятого списку переліку хімічних речовин, що підлягають регулюванню ЄС. Інформація про індій (інші кольорові метали), який зараз пропонується вилучити з П'ятого списку СО ЄС, не була доступна в Україні, оскільки є засекреченою.

Потенціал України щодо збільшення потужностей з видобутку, переробки та ресайклингу (утилізації) залишається недовикористаним. Для повного розкриття потенціалу потрібні інвестиції та нові технології. Таким чином, прозорість і чіткість правил, що застосовуються на всіх етапах ланцюжка видобутку корисних копалин (наприклад, геологічна розвідка, дослідно-промислова розробка та видобуток, переробка та збагачення сировини тощо), є необхідною умовою для залучення необхідних інвестицій у сектор.

У 2021 році Україна підписала Меморандум з Європейським Союзом про Стратегічне Партнерство у сфері критичних корисних копалин та батарей та взяла на себе зобов'язання сприяти розвитку ланцюгів постачання сировини та батарейок з ЄС, а також забезпечити наближення екологічних, соціальних та управлінських критеріїв, але на сьогодні ця місія ще не виконана. Згідно з дослідженням, проведеним у рамках проекту, що фінансується Європейським Союзом, у 2022 році, інвестори, які працюють в Україні, вважають, що український сектор надрокористування все ще має значний простір для вдосконалення.[11]

Однак усунення існуючих перешкод для інвестицій не повинно послаблювати національні інтереси. Стале управління природними ресурсами має розглядатися на перетині з екологією та передбачати більш активне залучення місцевих громад. Реформування видобувної промисловості вимагає системного підходу та залучення бізнесу, уряду та суспільства в цілому. Відсутність чітко визначеного підходу до цього питання в Україні має мотивувати всі зацікавлені сторони до активнішої участі у формуванні збалансованої державної політики та прийнятті рішень щодо критично важливих сировинних ресурсів.

Законодавча база та дозвільна система

В Україні регуляторні та наглядові повноваження у видобувній галузі розподілені між кількома державними органами. Не існує єдиного державного органу, відповідального за розробку та реалізацію державної політики у видобувній галузі. Міністерство екології та природних ресурсів України регулює низку питань, включаючи реєстрацію та моніторинг геологічних досліджень, облік виснажених родовищ, втрат при видобутку корисних копалин та нафтових і газових свердловин. Державна служба геології та надр України (Держгеонадра) надає ліцензії на користування надрами.

Кодекс про надра [12] є ключовим законодавчим актом, що регулює раціональне використання та охорону надр. 23 березня 2023 року набув чинності Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері користування надрами» №2805-IX, який вніс зміни до Кодексу України про надра. Його положення передбачають дерегуляцію сектору та його діджиталізацію; вільний ринок ліцензій; нові умови продовження строку дії спеціальних дозволів; вичерпні випадки анулювання та зупинення права користування надрами.

Крім того, сектор надрокористування регулюється наступними законами:

- α Закон про нафту і газ; [13]
- α Прничий закон України; [14]
- α Закон про угоди про розподіл продукції; [15]
- α Податковий кодекс України; [16]
- α Закон про оцінку впливу на довкілля; [17]
- α Закон про державну геологічну службу України; [18]
- α Закон про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року; [19]

Інші законодавчі акти, що стосуються сектору надрокористування в цілому та корисних копалин стратегічного значення зокрема:

- α Постанова кабінету міністрів України №993 «Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами»; [20]

- ✘ Указ Президента України №306/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 липня 2021 року «Про стимулювання пошуку, видобутку та збагачення корисних копалин, які мають стратегічне значення для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави»; [21]
- ✘ Постанова кабінету міністрів України від 14 лютого 2023 року №132 «Про затвердження переліку ділянок надр (родовищ корисних копалин), які мають стратегічне значення для сталого розвитку економіки та обороноздатності держави, що надаватимуться у користування шляхом проведення конкурсів на укладення угод про розподіл продукції». [22]

Хоча український уряд розпочав розробку законодавства, пов'язаного із стратегічною та критичною мінеральною сировиною, і українське суспільство може мати емпіричні висновки щодо цього, ця концепція не має ані повного пояснення, ані перекладу в українське законодавство. На сьогодні вона не може бути застосована в повному обсязі громадянами України та міжнародними інвесторами. В Україні відсутнє необхідне законодавство щодо стратегічних та критичних корисних копалин. Розробка корисних копалин, які є важливими для української економіки і могли б зміцнити сильні позиції нашої країни як постачальника сировини, не був чітко визначений і не став частиною національної економічної стратегії.

У зв'язку з міжгалузевим характером теми, різні органи державної влади, включаючи Кабінет Міністрів України, Міністерство енергетики, Держгеонадра, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Раду національної безпеки і оборони України, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерство екології та природних ресурсів України, так чи інакше залучені до прийняття рішень щодо стратегічних та критичних корисних копалин. Однак не існує єдиного державного органу, відповідального за управління та розвиток сектору критично важливих корисних копалин. Крім того, не вистачає ефективної інституційної спроможності у зацікавлених державних органів влади інтегрувати заходи щодо критичної сировини в галузеве планування.

Ліцензії на користування надрами

Розвідка та видобуток корисних копалин може здійснюватися шляхом ліцензування.⁴ Власник ліцензії набуває право розпоряджатися корисними копалинами лише після їх видобутку з надр.⁵ Ліцензія є передумовою для отримання інших дозвільних документів, необхідних для користування надрами, включаючи необхідні права на землекористування та оцінку впливу на довкілля (ОВД). Ліцензія є частиною угоди про користування надрами.⁶ Остання передбачає конкретні умови користування надрами, опис ділянки надр, обов'язкову програму робіт та строки їх виконання. Держгеонадра є єдиним державним органом в Україні, який надає доступ до геологічної інформації, проводить аукціони з продажу ліцензій на користування надрами та здійснює контроль за ліцензованою діяльністю. Ці види діяльності включають:

4 Article 16 of the Subsoil Code of Ukraine

5 Article 24 of the Subsoil Code of Ukraine

6 Article 16-3 of the Subsoil Code of Ukraine

Активність	Тривалість
Комбіновані дослідження та видобуток	До 5 років для бурштину, від 3 до 20 років для видобутку на суші та до 30 років для видобутку вуглеводнів на шельфі
Виробництво	До 20 років для операцій на суші для всіх видів сировини та до 30 років для операцій на морі для вуглеводнів
Підземні сховища, геологічні території та об'єкти	Від 3 до 20 років для підземних сховищ, геотермальної енергії, підземного водовідливу шахт, від 3 до 20 років для геологічних територій та об'єктів (наукові полігони, геологічні заповідники, заказники, лікувально-оздоровчі заклади) (крім нафтогазоносних надр)
Угода про розподіл продукції	До 50 років

Можливі типи інвестицій у дослідження та видобуток сировини в Україні

• Отримання ліцензії через електронний аукціон

Отримання ліцензій через електронний аукціон є найбільш поширеним та прозорим способом набуття права на користування надрами. Існує дев'ять винятків, які дозволяють отримати ліцензію поза аукціоном, наприклад, отримання ліцензії на видобуток на основі ліцензії на розвідку, отримання ліцензії медичними установами, комунальними підприємствами водопостачання або з метою зрошення, для найпоширеніших корисних копалин, таких як пісок або глина,⁷ якщо заявник володіє земельною ділянкою площею до 25 га.

Ліцензії можна придбати на онлайн-аукціонах, які організовує Держгеонадра. Починаючи з грудня 2019 року, ліцензійні аукціони проводяться онлайн через електронну платформу Prozorro. Лот розміщується онлайн протягом 20 днів для всіх видів сировини та 90 днів – для нафтогазових корисних копалин.⁸

Інвестиційний атлас України – це інтернет-магазин з тизерами наявних вільних ділянок надр, де інвестори можуть шукати бізнес-можливості та пропонувати ділянки надр, які їх цікавлять, для продажу на аукціоні. [23]

• Поступка/передача прав на користування надрами за ліцензією

У зв'язку з нещодавніми змінами до Кодексу України про надра,⁹ передача права користування надрами стала можливою шляхом його купівлі/продажу. Також можна передавати його як внесок у спільну діяльність. Крім того, з'явилася можливість передавати право, надане ліцензією, як повністю, так і частково. Передача права користування надрами за певною ліцензією має здійснюватися шляхом укладення договору купівлі-продажу. Якщо планована діяльність за існуючою ліцензією не змінюється, то проведення нового ЕІА не потрібне.

• Придбання ліцензіата

Крім того, іноземний інвестор може придбати українську компанію, яка вже має лі-

7 Article 16-2 of the Subsoil Code of Ukraine

8 Par. 13 of Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 23 September 2020 No.993

9 Article 16-1 of the Subsoil Code of Ukraine

цензію, шляхом злиття та поглинання. Цей тип інвестицій може включати в себе вже видану ОВД. Хоча цей тип інвестицій не є поширеним в Україні, він має більше переваг, ніж придбання прав на надра через Угоди про розподіл продукції. Останній передбачає прийняття рішення Міжвідомчою комісією з питань укладення угод про розподіл продукції, що є непрозорим і складним процесом.

- **Угоди про розподіл продукції**

Угоди про розподіл продукції (УРП) зазвичай використовуються для великих відомих родовищ або великих розвідувальних площ. УРП укладаються між інвестором та Кабінетом Міністрів України в особі Уряду (Держави)¹⁰.

За угодою про розподіл продукції інвестор зобов'язується виконати певну програму робіт за власний рахунок і на власний ризик. Держава надає інвестору: договірну ділянку та всі дозвільні документи, необхідні для здійснення діяльності в рамках УРП; право на компенсацію своїх витрат за рахунок певної частки видобутих корисних копалин; право на певну частку прибутку від видобутку корисних копалин.

Дійсно, УРП використовується як інструмент регулювання у сфері надрокористування в багатьох країнах світу. Однак, існуючий механізм УРП в Україні має низку недоліків та обмежень, які роблять його неефективним інструментом регулювання надрокористування.

Однією з головних проблем УРП в Україні є відсутність типової угоди про розподіл продукції, яка б стандартизовано визначала умови угоди. Це означає, що умови кожної УРП обговорюються окремо між урядом та компанією, що може призвести до непослідовності та недостатньої прозорості процесу. Відсутність стандартної моделі також може призвести до нерівномірного розподілу вигод між урядом і компанією, що може бути особливо проблематичним у країнах зі слабкими системами управління.

Ще однією проблемою УРП в Україні є те, що вони можуть бути схильні до корупції та маніпулювання з метою зниження оподаткування та отриманні інших вигод. Оскільки умови кожної УРП обговорюються в індивідуальному порядку, існує ризик того, що чиновники можуть вимагати хабарі або «відкати» в обмін на вигідніші умови для компанії. Це може призвести до ситуації, коли уряд не зможе отримати справедливу частку прибутку від надрокористування, а країна в цілому в результаті опиниться в гіршому становищі.

УРП також зазвичай дуже складні, і їх може бути важко виконувати. Це особливо актуально у випадку України, де нормативно-правове середовище є нечітким і часто змінюється. Це може створити ситуацію, коли компанії скористаються лазівками та невідповідностями в угоді, щоб уникнути сплати своєї справедливої частки податків або роялті.

Крім того, УРП можуть приховувати багато ризиків. Заморожування законодавства на час підписання УРП виключає заходи, пов'язані з національною безпекою і обороною, охороною довкілля та громадського порядку. Крім того, укладення УРП передбачає рішення Міжвідомчої комісії з питань укладення угод про розподіл продукції.

¹⁰ Article 5 of the Law of Ukraine "On Production Sharing Agreements"

Об'єктивність прийняття рішень за процедурою УРП неодноразово ставилася під сумнів неурядовими організаціями та громадянським суспільством. Непрозорість дозвільної системи стримує співпрацю з іноземними інвесторами. Крім того, прийняття рішень за процедурою УРП виключає участь представників місцевої влади, що може призвести до блокування або саботування на місцевому рівні розробки родовищ на місцевій території.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2023 року №132, на умовах УПР буде надано право на дослідження та видобуток 26 родовищ стратегічних корисних копалин. Водночас, згідно з чинним законодавством, участь представників органів місцевого самоврядування у процесах прийняття рішень, пов'язаних з укладенням УРП, не є обов'язковою і може бути забезпечена за згодою. Таким чином, участь місцевих громад у процесах прийняття рішень щодо 26 родовищ стратегічних корисних копалин буде унеможливлена, що може призвести до потенційних перешкод у надрокористуванні в майбутньому.

Таким чином, хоча УПР можуть добре працювати в деяких країнах, вони не є ефективним інструментом регулювання надрокористування в Україні. Без стандартизованої моделі та надійних механізмів правозастосування вони можуть призвести до корупції, пошуку ренти та нерівномірного розподілу вигод між державою та компанією.

Доступ до геологічної інформації

На жаль, для запису та зберігання геологічної інформації зараз використовуються застарілі методи та технології, а значна частина інформації доступна лише в застарілій та нецифровій формі (часто на паперових носіях та дисках в одному екземплярі). Така ситуація робить доступ до даних неймовірно складним, дорогим і трудомістким у звичайний час і практично неможливим у нинішніх умовах безпеки.

Зараз Національний геологічний портал об'єднує 15 інформаційних баз даних, серед яких реєстри, каталоги та інтерактивні карти [24]. На загальнодоступних інтерактивних картах міститься інформація про понад 3000 ліцензій та угод про розподіл продукції, майже 10 000 контурів родовищ, 17 000 сейсмічних ліній, 12 000 нафтових і газових свердловин, 8000 артезіанських свердловин та водозаборів підземних вод, 20 000 застарілих геологічних звітів. Національний геологічний портал також містить інформацію про земельні ділянки та національні парки по всій Україні, а також майже 1000 перспективних ділянок із сировинними ресурсами, які вважаються критично важливими для Європи, та 4000 перспективних ділянок із сировиною для будівництва.

Однак вищезгадані бази даних не вважаються зручними для користувачів і не дозволяють проводити інтерактивні дослідження.

Відомості про запаси золота, літію, ніобію, танталу, титану, цирконію, урану, скандію, галію, індію, телуру, цезію та їх сполук у надрах України віднесені до категорії «таємно» і заборонені для поширення. Інформація про запаси та ресурси родовищ вищезазначених корисних копалин є обмеженою.

• Публічність та прозорість

Як країна-учасниця Ініціативи прозорості видобувних галузей, Україна розкриває

інформацію по всьому ланцюжку створення вартості у видобувних галузях, включаючи дані, пов'язані з правами на видобуток, а також про те, як доходи проходять через державні органи і як вони приносять користь суспільству. [25]

У 2021 році Рада національної безпеки України запустила онлайн-систему моніторингу надрокористування, яка надає та автоматично оновлює інформацію про ліцензії на користування надрами, кінцевих бенефіціарів та засновників компаній, які володіють спецдозволами, умови видачі та історію зміни статусу, площі надр, обсяги видобутку сировини.[26]

• Основні перешкоди для інвестування в український сировинний сектор

Гірничодобувна промисловість вважається надзвичайно капіталомістким бізнесом. По-перше, гірничодобувна промисловість вимагає великих авансових інвестицій, так званих капітальних вкладень – витрат, пов'язаних із розробкою та будівництвом відкритих і підземних шахт. Часто існує й інша інфраструктура, побудована компанією, наприклад, електростанції, дороги, залізниці, мости, що полегшують видобуток і транспортування руди та концентрату. По-друге, постійно зростають операційні витрати. Це щоденні видатки на експлуатацію: гумові шини, заробітна плата, паливо, витрати на тимчасові містечка для працівників тощо.

У всьому світі гірничодобувна промисловість стикається зі складними викликами з усіх боків. Вплив на довкілля та зміна клімату, торговельні війни та геополітика, мінливий і невизначений попит, технологічні зміни та глобальний дефіцит навичок технічного обслуговування – ось лише деякі з них.

Згідно з нещодавнім звітом «Основні бар'єри та ризики для інвестицій в сировинний сектор України», в Україні існують такі основні бар'єри та перешкоди для розвитку сировинного сектору:

- ✘ складні процедури доступу до геологічних даних та низька якість останніх;
- ✘ узгодження умов Угоди про розподіл продукції;
- ✘ отримання земельних ділянок;
- ✘ проведення ОВД та підключення до електромереж;
- ✘ відсутність необхідної законодавчої процедури щодо УРП.

Крім того, український сировинний сектор та дослідження і розробки в гірничодобувній промисловості десятиліттями не отримували достатнього фінансування. Україна має запровадити політику та ініціативи, спрямовані на стимулювання досліджень і розробок у сфері критично важливих корисних копалин, включно з фінансуванням дослідницьких проєктів, підтримкою інновацій та просуванням технологічних досягнень у дослідженні, видобутку та переробці критично важливих корисних копалин.

Політичні цілі

За даними Світового банку, до 2050 року знадобиться 3 мільярди тонн мінералів і металів, а до 2030 року нам потрібно буде побудувати ще 50 літєвих шахт, 60 нікелевих шахт і 17 кобальтових шахт, щоб досягти глобальних цілей щодо скорочення викидів вуглецю[27]. Це означає, що структурна трансформація світових економік або їхніх важливих секторів є неминучою. У свою чергу, прискоренню структурної трансформації економіки може сприяти використання інноваційних технічних можливостей та розробка політики, яка стимулюватиме інвестиції в ці можливості. Ресурсна дипломатія та стратегічні інвестиції в багаті на ресурси країни стануть одним із ключових інструментів диверсифікації імпорту, а отже, зміцнення безпеки постачання.¹¹ Зважаючи на багатство природних ресурсів нашої країни, Україна має бути готовою стати активним учасником цього процесу. **Прозорість є ключовим елементом у запобіганні корупції, побудові функціонального та сталого сировинного сектору України та перетворенні її на надійного партнера на міжнародній арені.**

Для того, щоб зробити український сировинний сектор прозорим, необхідно впровадити такі інструменти:

1. Впровадження методології оцінки корисних копалин та розпізнавання цих матеріалів відповідно до затвердженої методології. Переліки корисних копалин, а також способи розподілу цих корисних копалин не повинні більше бути питанням, яке вирішує одна людина або невелика група.
2. Розробка національної сировинної стратегії. Уряд повинен чітко визначити, яким чином розвиток сировинних галузей може призвести до економічного зростання в Україні.
3. Визначення національних стратегічних проєктів та проєктів, які можуть бути визнані стратегічними для ЄС згідно з Проєктом Регламенту ЄС щодо забезпечення сталого постачання критичної сировини. КМСЦі кроки сприятимуть зміцненню незалежності та економічному зростанню нашої країни.
4. Відмова від використання існуючого механізму УРП для розподілу ділянок надр для розвідки та видобутку КМС та СМС. Отримання ліцензій через електронні аукціони є найбільш поширеним та прозорим способом набуття права на користування надрами.
5. Повне оцифрування геологічних даних та спрощення доступу до них. Доступні геодані заохочують видобувні компанії інвестувати через зменшення

¹¹ FACTUAL SUMMARY REPORT OF THE PUBLIC CONSULTATION on EUROPEAN CRITICAL RAW MATERIALS ACT, Ref. Ares (2023)529454 - 24/01/2023: 71% (183 out of 259) of respondents agree, that the EU should strengthen the ongoing strategic partnerships on critical raw materials and conclude additional ones with resource rich third countries

ризиків у вивченні корисних копалин.

6. Консолідація багатокомпонентного дозвільного режиму в єдиний та надання дозволів на користування надрами у вигляді готового до запуску видобувного проєкту зменшить спільні вразливості гравців ринку.
7. Впровадження принципів сталої сировини, які мають на меті узгодити розуміння ЄС щодо сталого видобутку, переробки та утилізації сировини. Обов'язкова звітність ESG для сировинних галузей допоможе забезпечити дотримання нормативних вимог на міжнародному рівні.
8. Усунення штучних бар'єрів у державній експортно-торговельній політиці. Розвиток сировинного сектору України не може бути забезпечений лише за рахунок дерегуляції надрокористування. Необхідно узгодити й інші напрямки державної політики.
9. Посилення залучення територіальних громад. Уряд має тісно співпрацювати з територіальними громадами для формування стратегічного бачення розвитку критично важливих сировинних галузей.
10. Подальший розвиток знань, навичок та технічного потенціалу в секторі КС дозволить стимулювати інновації, освіту та підприємництво в цьому секторі.

Вищезазначені заходи також мають розкрити сировинний потенціал України та сприяти залученню необхідних інвестицій у цей сектор. Їхнє впровадження дозволить покращити управління, підвищити прозорість, протидіяти корупції. Розглянемо це детальніше.

1. Віднесення корисних копалин до категорії критично важливих і стратегічних та розробка офіційної методики їх оцінки

Розробка методології та надання переліків національних КМС та СМС КМСє життєво важливим для визначення бачення та стратегії нашої країни щодо сировинного сектору. Це також дасть сигнал вітчизняним та міжнародним інвесторам, на чому слід зосередити свої зусилля, а уряду – де ми повинні підписати угоди про співпрацю з союзниками, щоб просувати спільну роботу.

Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 16 липня 2021 року «Про стимулювання пошуку, видобутку та збагачення корисних копалин, що мають стратегічне значення для сталого економічного розвитку і обороноздатності держави», яке було введено в дію Указом Президента України від 23 липня 2021 року №306, затверджено перелік 37 рудних та нерудних корисних копалин, які мають стратегічне значення для країни. Однак залишається невідомим, за якою методологією та критеріями визначалися корисні копалини, що мають стратегічне значення для країни. Крім того, сумнівною є компетенція Ради національної безпеки і оборони України щодо визначення відповідних корисних копалин. Проєкт Кодексу України про надра, підготовлений Проєктом ЄС з розробки нового Кодексу України про надра, намагався запровадити визначення критично важливих та стратегічних корисних копалин. Однак Закон №2805-IX, який прийшов на зміну проєкту Кодексу про надра, застосував інший підхід. Нове законодавство не надає жодної спеціальної регуляторної підтримки сектору критичних корисних копалин. Ще одна спроба дати визначення стратегіч-

ної та критичної сировини в Україні була зроблена в проєкті Закону «Про внесення змін до Загальнодержавної мінерально-сировинної стратегії України на період до 2030 року»[28] який через війну та бюджетні скорочення навряд чи буде прийнятий в близькому майбутньому.

Водночас запровадження методології оцінки стратегічної мінеральної сировини, критичної сировини і відповідних переліків забезпечить більшу визначеність та передбачуваність національних пріоритетів для інвесторів, надрокористувачів, громад, а також іноземних партнерів.

2. Розробка довгострокового бачення щодо сировини/Сировинна стратегія

Аналізуючи нещодавні політичні рішення, пов'язані із забезпеченням безпеки критично важливих корисних копалин, держави можна поділити на дві групи. У першому випадку країни з достатніми ресурсами критично важливих корисних копалин (Канада, Австралія, Китай) запровадили закони і нормативно-правові акти, щоб використати економічні та політичні переваги своєї нинішньої ринкової позиції[29]. У другому випадку країни з обмеженими виробничими можливостями зосереджуються на збільшенні внутрішньої пропозиції та зменшенні залежності від імпорту. Наприклад, для забезпечення сталого постачання Комісія ЄС з 2008 року реалізує спеціальну стратегію і запропонувала план дій у Повідомленні про критичну сировину 2020 року. Парламент ЄС ухвалив Стратегію ЄС щодо критичної сировини 24 листопада 2021 року[30]. Крім того, 16 березня 2023 року Європейська Комісія опублікувала пропозицію щодо Регламенту КС – законодавчу пропозицію, спрямовану на посилення автономії ЄС у постачанні ключових сировинних ресурсів.

Україна як одна з багатих на природні ресурси європейських країн повинна запровадити офіційну стратегію, спрямовану на збільшення внутрішніх можливостей видобутку, переробки та утилізації ресурсів, забезпечення безпеки національних виробничих потужностей, підтримку інновацій, що підвищують придатність мінеральної сировини до вторинної переробки, а також інновацій, спрямованих на розробку нових технологій видобутку корисних копалин, які дають змогу розробляти нові запаси корисних копалин/знижувати собівартість видобутку.

3. Визначення національних стратегічних проєктів та проєктів, які можуть розглядатися як стратегічні для ЄС

Пропозиція Регламенту до Закону про критичну сировину запроваджує стратегічні проєкти, нову концепцію, яка отримає додатковий дозвіл та фінансову підтримку через виділені ресурси держав-членів ЄС та спеціальний Європейський фонд КС[31]. Відповідно до Додатку III проєкту Регламенту Закону про КС, стратегічними проєктами є ті, що сприяють підтримці або посиленню потенціалу Союзу як частки річного споживання Союзом стратегічної сировини. Водночас, Додаток I та Додаток II проєкту Регламенту Акту про КС встановлюють, що металевий титан розглядається як СМС та КС. На сьогодні сім країн, а саме Китай, Японія, Індія, Росія, Казахстан, США та Україна виробляють титан[32]. Отже, за умови певного економічного стимулювання Україна може скористатися цією можливістю. Необхідно провести оцінку національних промислових потужностей, що повинна включати операції з видобутку, переробки та збуту, а також оцінку міжнародного попиту на критичну сировину. Необхідно визначити інвестиційні та фінансові можливості для національних та європейських стратегічних проєктів. Необхідно розробити ланцюжки доданої вартості для найбільших запасів, таких як титан.

4. Відмова від використання існуючого механізму УРП для розподілу ділянок надр для розвідки та видобутку корисних копалин..

Існуючий механізм УРП в Україні, де немає типової угоди про розподіл продукції, яка б встановлювала стандартизовані умови угоди, а переговори про УРП ведуться в індивідуальному порядку, створює низку корупційних ризиків, що зумовлюють підвищену вразливість до корупції по всьому ланцюжку створення вартості у видобувних галузях.

Крім того, згідно з чинним законодавством про УРП, участь представників органів місцевого самоврядування у процесах прийняття рішень, пов'язаних з укладенням УРП, не є обов'язковою і може бути забезпечена за згодою. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2023 року №132, на умовах УРП буде надано право на розвідку та видобуток 26 родовищ стратегічних корисних копалин. Таким чином, участь місцевих громад у процесах прийняття рішень щодо стратегічних корисних копалин може бути заблокована, що може призвести до потенційних перешкод у надрокористуванні в майбутньому.

Хоча УРП можуть добре працювати в деяких країнах, вони не є ефективним інструментом регулювання надрокористування в Україні. Без стандартизованої моделі та надійних механізмів правозастосування вони можуть призвести до корупції, пошуку ренти та нерівномірного розподілу вигод між державою та компанією. Тим часом отримання ліцензій через електронні аукціони вважається найбільш поширеним і прозорим способом набуття права на надрокористування.

5. Доступ до геологічної інформації / Оперативні геодані

Держгеонадра почало відкривати доступ до геологічних даних у 2021 році. Однак розробка та введення в експлуатацію наукового порталу «Надра», а також запровадження нормативно-правових актів для забезпечення ефективного та оперативного доступу до якісних геологічних даних в Україні ще не відбулися. Зараз для запису та зберігання геологічних даних використовуються старі методи. Велика кількість інформації доступна лише в нецифровій формі (наприклад, у паперовій книзі в одному примірнику). Це призводить до ускладнення процедури доступу до даних, робить її дорогою та трудомісткою.

Діджиталізація повинна дозволити більшій кількості інвесторів отримувати необхідні дані, збільшуючи шанси на отримання більших і якісніших інвестицій від операторів, які мають відповідну кваліфікацію та достатнє фінансування. Крім того, доступні геологічні дані знизять ризики розвідки для потенційних інвесторів. Крім того, це допоможе зрозуміти ресурсний потенціал країни та регулювати відповідну діяльність у сталий спосіб. Нарешті, доступ до геологічних даних веде до прозорості та допомагає протидіяти корупції.

Таким чином, оцифрування геологічних даних України та спрощення процедур отримання права на ознайомлення з геологічною інформацією про корисні копалини, що має гриф «для службового користування» або «державна таємниця», повинне суттєво сприяти підвищенню прозорості та доступності життєво важливого ресурсу для сталого розвитку сировинного сектору України.

6. Консолідація багатокomпонентного режиму в єдиний і надання дозволів

на користування надрами як готового до запуску видобувного проєкту

Консолідований режим може покращити дозвільний процес. Консолідація багатокомпонентного режиму в єдиний означає, що один орган влади оцінює численні інтереси – від місцевої громади та захисту довкілля до візуального впливу та міркувань оборони – і надає (або рекомендує надати) комплексну згоду (або дозвіл) на розробку. Це значно спрощує етап отримання дозволу, навіть якщо для підтримки ефективної комунікації та забезпечення належного врахування всіх інтересів все ще необхідні – і навіть доцільні – численні консультації. Такі країни, як Данія та Канада, успішно запровадили режим «єдиного вікна», коли в процесі видачі ліцензії або угоди, що надає право на користування надрами, єдиний орган координує весь процес і приймає рішення, в тому числі щодо ОВД. Використання принципу «єдиного вікна» також є рекомендацією звіту, підготовленого Європейською Комісією, «Правова база для видобутку корисних копалин та процедури отримання дозволів на розвідку та розробку в ЄС» (2017) [33]. Зменшення спільних вразливостей учасників ринку у сфері сталого міжнародного інвестування у видобувний та переробний сектори має бути забезпечене шляхом продажу дозволів на користування надрами як готових до запуску проєктів, що включають оцінку впливу на довкілля та отримані земельні ділянки.

7. Впровадження принципів сталої сировини, які мають на меті узгодити розуміння ЄС щодо сталого видобутку, переробки та утилізації

Сталі інвестиції в розвиток СУВ, які інтегрують циклічність у свій дизайн, вимагають доступу до гармонізованої соціальної та екологічної інформації та знань. Така інформація охоплює такі аспекти: (а) Суспільний договір щодо природних ресурсів; (б) Дотримання керівних принципів сталого інвестування; (с) Відповідність принципам сталого управління ресурсами; (d) Прозорість і простежуваність життєвого циклу; (e) Стратегічне управління довкіллям[34]. Прозоре та відповідальне виробництво критичної сировини також має важливе значення для зниження ризиків інвестицій, у тому числі тих, що підтримуються кліматичним фінансуванням. Зростаючий попит на «сталі» інвестиції спонукав інвесторів змінити стратегію або інвестиційний профіль, допомагаючи просувати активи, вкладені з екологічним, соціальним або управлінським ухилом[35]. Водночас аналіз політик, зокрема тих видобувних компаній, які приєдналися до загальноєвропейських промислових альянсів ERMA та EBA, свідчить, що ідеї сталого розвитку не інтегровані в стратегію ведення їхньої господарської діяльності.

Впровадження стандартів ESG-звітності в національному сировинному секторі відповідатиме прогресивним міжнародним практикам. Це також може підвищити інвестиційну привабливість сектору та шанси національних видобувних компаній і проєктів за їхньої участі на отримання кредитів від міжнародних фінансових організацій. Нарешті, прозорість і сталість є життєво важливими критеріями в процесі прийняття рішень ЄС щодо партнерства з ланцюгами поставок у секторі критичної сировини.

8. Експортна та торговельна політика / Усунення штучних перешкод

В Україні діють нормативно-правові акти, що регулюють експорт і торгівлю критично важливими корисними копалинами. Ці правила можуть включати експортні квоти, експортні мита або вимоги щодо ліцензування експорту з метою контролю за

експортом критично важливих корисних копалин і забезпечення їхньої доступності для внутрішнього використання та стратегічних цілей.

Державна служба експортного контролю України (Держекспортконтроль) затвердила наказ від 6 липня 2022 року про необхідність отримання дозволів на експорт низки товарів подвійного призначення, в тому числі ільменітового концентрату (титанової руди) на підставі статті 10 Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання».

Зазначені процедури державного експортного контролю та включення критичних корисних копалин, серед яких лише титан (ільменітовий концентрат) входить до списку товарів, що підлягають експортному контролю (ліцензуванню) відповідно до положень статті 10 Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання», можуть сповільнити розвиток сектору критичних корисних копалин та створити штучні бар'єри для інвестування в потенційні проєкти.

Сьогодні в Україні видобуток титановмісних руд здійснюється переважно на ПАТ «Об'єднана гірничо-хімічна компанія» (ОГХК), до управління якої належать Вільногірський гірничо-металургійний комбінат (ВГМК, Дніпропетровська область) та Іршанський гірничо-збагачувальний комбінат (ІГЗК, Житомирська область), а також ТОВ «Межиріченський ГЗК» та ТОВ «Валки-Ільменіт» (обидва ТОВ – Іршанськ, Житомирська область).

9. Посилення залучення територіальних громад

Уряд має тісно співпрацювати з територіальними громадами для формування стратегічного бачення розвитку критично важливих сировинних ресурсів. Ця співпраця може бути посилена за допомогою геологічних інвестиційних паспортів, які мають бути підготовлені всіма територіальними громадами. Останнім можна запропонувати розробити місцеві програми з вивчення геологічних ресурсів. Крім того, потребує вдосконалення механізм укладання угод про розподіл продукції. Зокрема, участь представників органів місцевого самоврядування в Міжвідомчій комісії з питань УРП має стати обов'язковою. Крім того, звітність передбачена законом про ІПВГ має чітко охоплювати УРП і давати можливість місцевим громадам отримати доступ до інформації про видобувну діяльність на їхніх територіях, а також краще розуміти свої економічні можливості.

Збільшення відрахувань від рентної плати за користування надрами для видобутку критично важливої сировини має відбуватися на користь місцевих адміністрацій.

10. Розбудова потенціалу в секторі критичної сировини

Необхідно визначити єдиний державний орган, який відповідатиме за розвиток сировинного сектору. Потрібно розбудовувати технічну спроможність відповідних міністерств України для кращого розуміння критично важливих сировинних галузей і, відповідно, для ефективнішого та змістовнішого вироблення політики. Водночас слід зробити значні інвестиції в людський капітал, щоб заповнити існуючу прогалину в знаннях і можливостях щодо видобутку, переробки та інших процесів у ланцюгах поставок сировинних товарів.

Короткий зміст

1. Сталий розвиток видобутку мінеральної сировини має бути надзвичайно важливим для України. Враховуючи наявність достатньої кількості корисних копалин в Україні, очікується, що цей сектор відіграватиме вирішальну роль у відновленні країни після закінчення війни. Крім того, завдяки багатству природних ресурсів наша країна може стати одним із ключових європейських постачальників критично важливих мінералів.
2. Незважаючи на значні зміни, що відбуваються в українському секторі надрокористування, сфері українських сировинних ресурсів все ще бракує прозорості, передбачуваності та довгострокового бачення.
3. Наша команда розробила перелік заходів, які допоможуть розкрити сировинний потенціал України, а також залучити необхідні інвестиції в сектор. Реалізація цих заходів також дозволить покращити управління, підвищити прозорість, протидіяти корупції в секторі.
4. Для того, щоб зробити український сировинний сектор прозорим, необхідно впровадити такі інструменти:
 - Впровадження методології оцінки корисних копалин та розпізнавання цих матеріалів відповідно до затвердженої методології. Переліки корисних копалин, а також способи розподілу цих корисних копалин не повинні більше бути питанням, яке вирішує одна людина або невелика група.
 - Розробка національної сировинної стратегії. Уряд повинен чітко визначити, яким чином розвиток сировинних галузей може призвести до економічного зростання в Україні.
 - Визначення національних стратегічних проєктів та проєктів, які можуть бути визнані стратегічними для ЄС згідно з пропозицією Регламенту Акту про критичну сировину. Ці кроки сприятимуть зміцненню незалежності та економічному зростанню нашої країни.
 - Відмова від використання існуючого механізму УРП для розподілу ділянок надр для дослідження та видобутку стратегічної мінеральної сировини і критичної сировини. Отримання ліцензій через електронні аукціони є найбільш поширеним та прозорим способом набуття права на користування надрами.
 - Повне оцифрування геологічних даних та спрощення доступу до них. Доступні геодані заохочують компанії, що видобувають корисні копалини, інвестувати, зменшуючи ризики під час розвідки.

- Консолідація багатокomпонентного дозвільного режиму в єдиний та надання дозволів на користування надрами у вигляді готового до запуску видобувного проєкту зменшить спільні вразливості гравців ринку.
 - Впровадження принципів сталої сировини, які мають на меті узгодити розуміння ЄС щодо сталого видобутку, переробки та утилізації сировини. Обов'язкова звітність ESG для сировинних галузей допоможе забезпечити дотримання нормативних вимог на міжнародному рівні.
 - Усунення штучних бар'єрів у державній експортно-торговельній політиці. Розвиток сировинного сектору України не може бути забезпечений лише за рахунок дерегуляції надрокористування. Необхідно узгодити й інші напрямки державної політики.
 - Посилення залучення територіальних громад. Уряд має тісно співпрацювати з територіальними громадами для формування стратегічного бачення розвитку критичної сировини.
 - Подальший розвиток знань, навичок та технічного потенціалу в секторі критичної сировини дозволить стимулювати інновації, освіту та підприємництво в цьому секторі.
5. Перехід до сировинної економіки вимагає системного підходу та залучення бізнесу, влади та суспільства в цілому. Відсутність чітко визначеного підходу до цього питання в Україні вимагає активнішої участі незалежних впливових осіб у формуванні прозорої та збалансованої державної політики та процесів прийняття рішень у сировинному секторі.

Додатки

Додаток 1. Запаси та ресурси критичної сировини в Україні

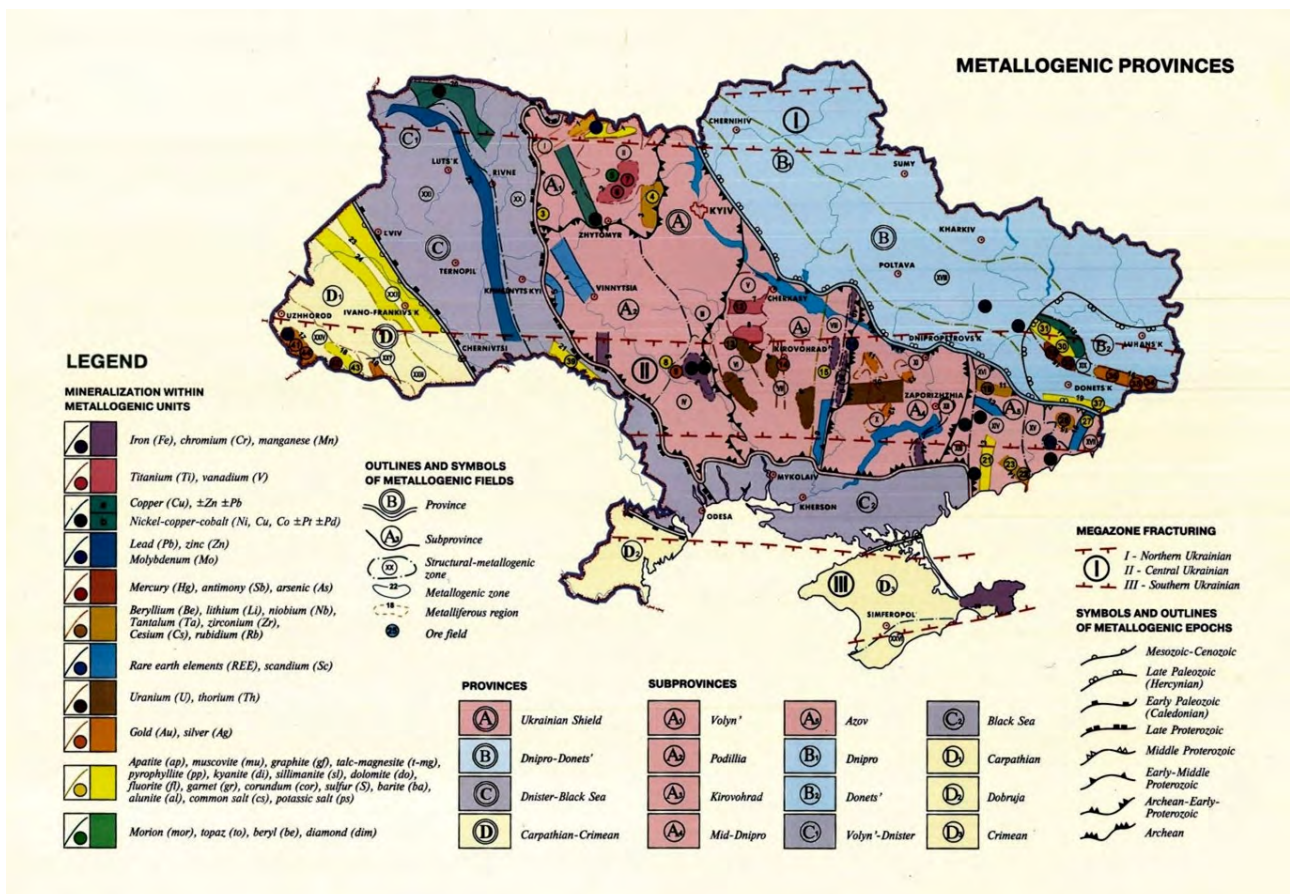
Матеріал	Тип і кількість	Вклади		Резерви станом на 01.01.2020			
		Усі	у кор.	У підсумку, всі		Загалом, у користуванні	
				A+B+C1	C2	A+B+C1	C2
ПРОМИСЛОВІ ТА БУДІВЕЛЬНІ МАТЕРІАЛИ							
Барит	руда, Ктонни	1	1	2 522	415	2 522	415
	барит, Ктонни			1 009	166	1 009	166
Борати	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	B ₂ O ₃ , Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Плавикий шпат	руда, Ктонни	3	0	6 084.5	24 288.3		
	CaF ₂ , Ктонни			1 820.7	2 255.43		
Графіт	руда, Ктонни	6	2	230 343.7	75 806.7	50 366.8	33 082
	графіт, Ktons			13 760.7	4 140.1	2 825.7	1 564.2
Фосфоритне борошно	руда, Ктонни	9	2	390 786.77	83 948.15	40.6	3 556.65
	P ₂ O ₅ , Ктонни			11 090.04	4 018.46	3.66	245.87
Фосфор	руда, Ктонни	7	3	2 174 550.08	1 122 378.27	1 816 578.58	812 977.17
	P ₂ O ₅ , Ктонни			71 911.72	24 276.40	66 621.72	16 179.20
ФЕРОСПЛАВНІ МЕТАЛИ							
Кобальтові руди	руда, Ктонни	11	1	22 677	2 888	1 813.8	
	кобальт (Co), Ктонни			8 826.3	1 033	670	
Ніобій і тантал	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Титан	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

Вольфрам	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	WO ₃ , Ктонни			n/a	n/a	n/a	n/a
Ванадій	руда, Ктонни	13	6	5 527.3	995.2		
	руда/пісок, тис. м ³			217 955.2	14 407.2	217 955.2	
	V ₂ O ₅ , Ктонни			15.5	316.26		250.82
РІДКОЗЕМЕЛЬНІ МЕТАЛИ							
Лантаноїди ітрію	руда, Ктонни	3	1	860 524	106 771.22	859 627.6	95 858
	TR ₂ O ₅ , Ктонни			1 939.74	291.66	1 938	274
Скандій	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	TR ₂ O ₅			n/a	n/a	n/a	n/a
Інші рідкоземельні	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	TR ₂ O ₅			n/a	n/a	n/a	n/a
OTHER NON-FERROUS METALS							
Сурма	руда, Ктонни	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Алюмінієві руди	боксити, Ктонни	1	0	6 403	12 482		
Берилієві руди	руда, Ктонни	1	1	2 065.9	769.8	1 711.2	732.7
	оксид берилію, Ктонн			11 441.2	3 866.6	9 825.4	3 696.6
Германій	вугілля, млн тонн	222	70	8 466.8	8 139.2	3 488.8	1 254.9
	германій, тонн			33 929.17	47 738.02	9 860.66	6 085.57
Гафнієві руди	пісок, тис.м ³	2	2	206 752.2	315 624	200 200.2	
	оксид гафнію, тонн			4 413.42	11 297.04	3 982.22	11 297.04
Літій	руда, Ктонни	3	0	n/a	n/a	n/a	n/a
Магній солі	видобуток кухонної солі, млн тонн	4	2	1 141.3	579 204	698 861	579 204
	MgO, Ктонни			90 359.28	48 988	67 873.28	48 988

Кремній металевий	пісок, тис. м ³	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	SiO ₂ , Ктонни			n/a	n/a	n/a	n/a
Стронцій	руда, Ктонни	1	1	859 627	95 858	859 627	95 858
	оксид стронцію, Ктонни			865	87	865	87
БИО- ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ							
Буре вугілля	Ктонни	80	3	2 593 360	299 181	9 332	
Кам'яне вугілля	Ктонни	1052	470	41 253 228	11 199 985	8 413 939	815 630

Mineral Resources of Ukraine, 2021, No. 2, ISSN 1682-721X.
https://www.geo.gov.ua/wpcontent/uploads/2021/09/mru_2_2021.pdf

Додаток 2. Металогенічна карта України

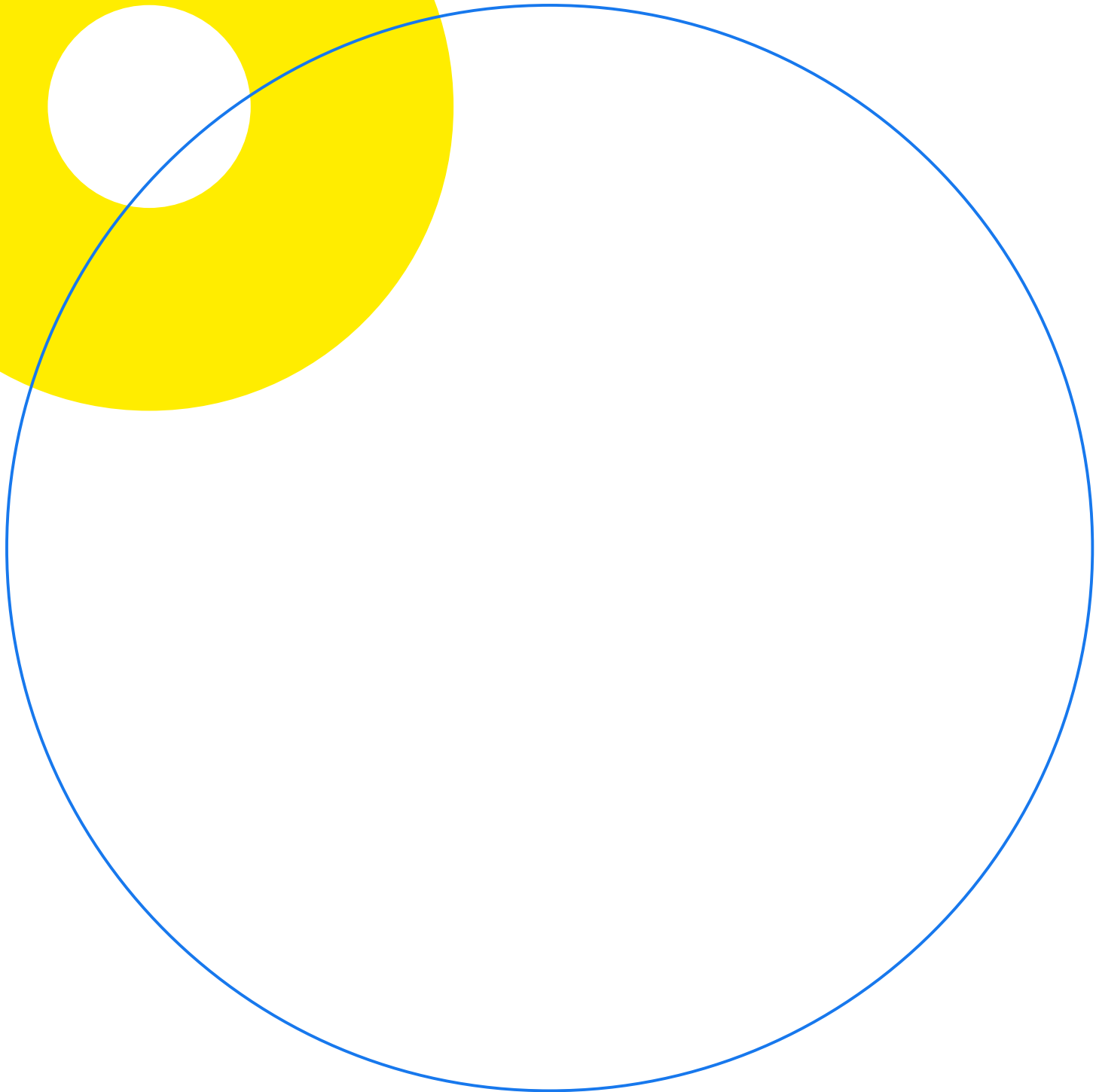
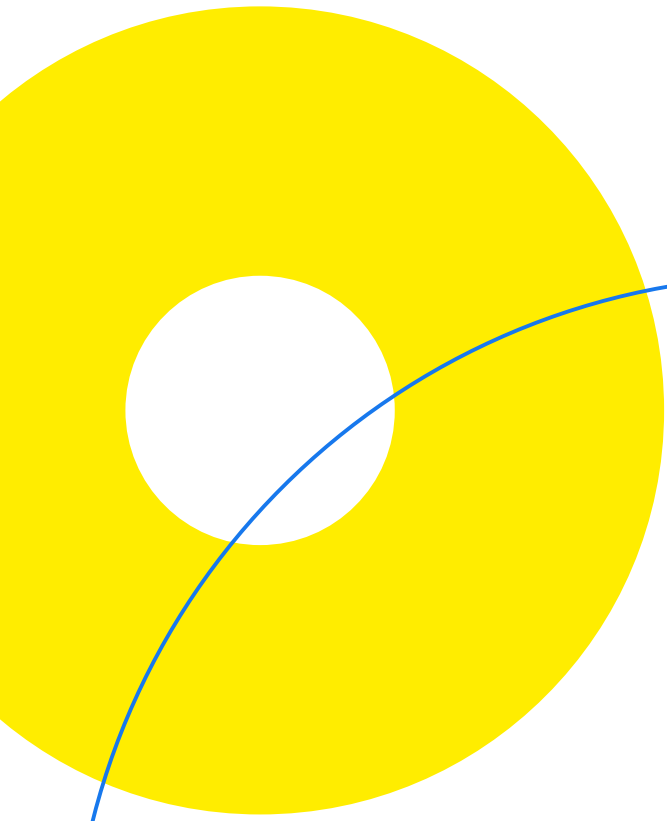

Джерело: ДНВП «Геоінформ України» та Геологічна служба Норвегії

Джерела

1. Indra Overland, The geopolitics of renewable energy: Debunking four emerging myths, Energy Research & Social Science, Volume 49, 2019, ISSN 2214-6296, <https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.10.018>: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214629618308636>
2. Draft Ukraine Recovery Plan, Materials of the “Energy security” working group, Objective 2, Charter 6 “Recovery and development: detailed plan of measures”, p. 116: <https://www.urc-international.com/urc2022-recovery-plan>
3. Forbes Ukraine, “War for Resources”, 25 April 2023, <https://forbes.ua/money/viyna-za-resursi-forbes-otsiniv-vartist-vsikh-korisnikh-kopalin-ukraini-25042023-13255>
4. Final Report on Study on the EU’s List of Critical Raw Materials (2020), p. 2
5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 3.9.2020, COM2020 (474), Critical Raw Materials Resilience: Charting a Path towards greater Security and Sustainability, website of the European Commission: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/42849>
6. Report on Main Barriers and Perceived Risks for Investment in the Ukrainian Raw Materials Resources Sector, November 2022, project funded by the European Union, p. 7
7. Decree of the President of Ukraine of 23 July 2021 No. 306/2021, <https://www.president.gov.ua/documents/3062021-39457>
8. Study on the Critical Raw Materials for the EU 2023 - Final Report, website of the European Commission, https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials_en
9. Annex 1 and Annex 2 to the proposal of the CRM Act Regulation, COM(2023) 160, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0160>
10. Report on Main Barriers and Perceived Risks for Investment in the Ukrainian Raw Materials Resources Sector, November 2022, project funded by the European Union, p. 7
11. European Commission website: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/investors_include_inefficiency_complexity_or_absence_of_certain_regulatory_procedures_na/?uri=CELEX%3A52023PC0160#document2
12. Subsoil Code of Ukraine, of 27 July 1994 No. 132/94-VR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-VR#Text>
13. Law of Ukraine “On Oil & Gas” of 12 July 2001 No. 2665-III, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text>

14. The Mining Law of Ukraine of 10 June 1999 No. 1127-XIV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14#Text>
15. Law of Ukraine “On Production Sharing Agreements” of 14 September 1999 No. 1039-XIV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text>
16. Tax Code of Ukraine of 2 December 2010 No. 2755-VI d, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
17. The Law of Ukraine on EIA of 23 May 2017 No. 2059-VIII, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
18. Law of Ukraine “On State Geological Service of Ukraine” of 4 November 1999 No. 1216-XIV, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-14#Text>
19. Law Of Ukraine “On Approval of the National Program for the Development of the Mineral Resources of Ukraine until 2030” of 10 June 2012 No. 3268-VI, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text>
20. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 23 September 2020 No. 993, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2020-n#Text>
21. Decree of the President of Ukraine of 23 July 2021, No.306/2021, <https://www.president.gov.ua/documents/3062021-39457>
22. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 14 February 2023 No.132, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-2023-n#Text>
23. <https://www.geo.gov.ua>
24. www.nadra.gov.ua
25. <https://eiti.org/documents/ukraine-2020-eiti-report>
26. <https://rnbo.gov.ua/en/Diialnist/5184.html>
27. <https://unece.org/climate-change/press/ensuring-sustainable-supply-critical-raw-materials-essential-achieving-low>
28. https://www.geo.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/proekt_zakonu_msb.docx
29. What policies have governments adopted to secure critical materials? <https://www.globaltradealert.org/reports>
30. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0468_EN.html
31. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0160#document2>
32. <https://titanium.org>
33. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/18c19395-6dbf-11e7-b2f2-01aa75ed71a1/language-en>
34. Par. 6, page 3 of the Report of United Nations Economic Commission for Europe Committee on Sustainable Energy of 15 September 2022: https://unece.org/sites/default/files/2022-09/ECE_ENERGY_2022_6%20CRMs.pdf
35. <https://www.ft.com/content/e0237f69-a8c8-4bfc-9ccc-c466fb11f401>

 @ANTSngo

 @ants.ngo

 ants.org.ua

 info@ants.org.ua